

ТМГ. XXXVII	Бр. 3	Стр. 1263-1279	Ниш	јул - септембар	2013.
-------------	-------	----------------	-----	-----------------	-------

UDK 343.58:656(497.11:4)

Прегледни рад

Примљено: 04. 09. 2012.

Ревидирана верзија: 25. 03. 2013.

Одобрено за штампу: 02. 09. 2013.

Наташа Стојановић

Универзитет у Нишу

Правни факултет

Ниш

ПРАВНА ЗАШТИТА ДОБРОБИТИ ЖИВОТИЊА ТОКОМ ПРЕВОЗА У ЕВРОПИ

Апстракт

У раду аутор своју пажњу фокусира на правно уређење превоза животиња, као посебну целину у оквиру заштите добробити животиња. Кроз призму Европске конвенције о заштити животиња у међународном превозу, Закона о добробити животиња Републике Србије и пратећих подзаконских аката, као и уредаба Савета Европске уније, бр. 1255/97/ЕУ и бр. 1/2005/ЕУ, аутор осветљава нормативни оквир комерцијалног превоза животиња, не упуштајући се у анализу ветеринарско-санитарних услова и ветеринарско-санитарне контроле превоза животиња. У раду аутор указује на главне недостатке у изради домаћих подзаконских аката који се односе на превоз животиња, предочава степен (не)усаглашености домаћих прописа о превозу животиња са европским законодавством и истиче неопходност предузимања читавог спектра мера, углавном правног карактера, како би се што више заштитила добробит животиња које се превозе.

Кључне речи: превоз животиња, добробит животиња, правна заштита животиња, прописи Републике Србије, европско законодавство

LEGAL PROTECTION OF ANIMALS DURING TRANSPORT IN EUROPE

Abstract

In this paper, the author focuses on the legal regulation of animal transport as a special domain in the legal protection of animal welfare. With reference to the European Convention for the Protection of Animals During International Transport, the Animal Welfare Act of the Republic of Serbia and the accompanying statutory acts on this issue, as well as the Council Regulations (EC) No. 1255/97 and No. 1/2005, the author casts more light on the normative framework governing the commer-

natasa@prafak.ni.ac.rs

cial transport of animals, without embarking on the analysis of the veterinary and sanitary requirements and respective veterinary and sanitary control of animal transport. The author points to the principal drawbacks in the process of drafting the national statutory acts on animal transport, discusses the degree of (in)compliance of the national regulations on animal transport with the European legislation on this matter and emphasizes the need to take a wide range of legal measures in order to provide for a more substantial protection of animal welfare during transport.

Key Words: animal transport, animal welfare, legal protection of animals, regulations of the Republic of Serbia, European legislation

УВОДНЕ НАПОМЕНЕ

Закон о добробити животиња Републике Србије, у другом делу, посвећеном посебној заштити добробити животиња, превоз животиња уређује са укупно шест чланова (видети: Закон о добробити животиња, 2009, чл. 22–27). Реч је о одредбама, претежно општег карактера којима се углавном регулише тзв. комерцијални превоз. Ова правила за основу имају решења садржана у Европској конвенцији о заштити животиња у међународном превозу (European Convention for the Protection of Animals during International Transport), чију је оригиналну верзију ратификовала Република Србија,¹ (детаљније видети: Пауновић, 2004, стр. 139–141; Пауновић, 2003, стр. 219) и у Уредби Савета Европске уније, бр. 1/2005/ЕУ о заштити животиња током превоза и сродних активности, са анексима.²

Надлежно министарство у Влади Републике Србије је, поштујући прелазне и завршне одредбе Закона о добробити животиња (Закон о добробити животиња, 2009, чл. 88), у прописаном року, од две године од дана ступања на правну снагу овог законског текста, донело више подзаконских аката који се непосредно тичу превоза животиња. Ради се о: Правилнику о условима у погледу превозних средстава у којима се превозе животиње, Правилнику о програму обуке о добробити животиња приликом њиховог превоза, као и садржини и начину вођења регистра превозника животиња, Правилнику о бли-

¹ Закон о потврђивању Европске конвенције о заштити животиња у међународном превозу и Протокола као додатак Конвенције о заштити животиња у међународном превозу (Службени лист СРЈ – Међународни уговори, бр. 1 (1992).

² Council Regulation (EC) No 1/2005 of 22 December 2004 on the protection of animals during transport and related operations and amending Directives 64/432/EEC and 93/119/EC and Regulation (EC) No 1255/97, OJ L 3, 5.1.2005. До почетка примене ове Уредбе, почетком 2007. године, добробит животиња током превоза била је уређена Council Directive 77/489/EEC of 18 July 1977 on the rules on the protection of animals during international transport, OJ L 200, 8.8.1977.

жим условима које морају да испуњавају места за утовар, претовар, и истовар животиња, места за одмор и контролне станице, Правилнику о садржини овлашћења за превоз животиња, као и о елементима за одређивање дужег и краћег превоза животиња и Правилнику о обрасцу и садржини плана превоза, као и начину превоза животиња којим се обезбеђује заштита живота и добробити животиња.

Предмет пажње аутора јесу решења о превозу животиња, сагледана у светлу горе наведених прописа, са циљем да се утврди степен њихове усаглашености са европским законодавством, и ниво заштите добробити³ животиња које се превозе. Овим радом нису обухваћени ветеринарско-санитарни услови и ветеринарско-санитарна контрола превоза животиња, регулисана Законом о ветеринарству Републике Србије (Закон о ветеринарству, 2005, чл. 93–98 и чл. 124–134).

ГЛАВНИ НЕДОСТАЦИ У ИЗРАДИ ПРАВИЛНИКА КОЈИ СЕ ОДНОСЕ НА ПРЕВОЗ ЖИВОТИЊА У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ И СВРХА ЊИХОВОГ ДОНОШЕЊА

Упоређујући садржину правилника који се односе на превоз животиња са Законом о добробити животиња, и Европском конвенцијом о заштити животиња у међународном превозу може се уочити комплетно преузимање појединих решења и уношење у текст одређених правилника,⁴ чиме се доводи у питање сврха њиховог постојања.

Када се детаљније сагледа садржина правилника који се односе на превоз животиња, може се видети непотребно понављање појашњења одређених израза. Рецимо, у Правилнику о условима у погледу превозних средстава у којима се превозе животиње дато је појашњење термина „контејнер“, а иста таква одредба садржана је и у Правилнику о обрасцу и садржини плана превоза, као и начину превоза животиња којим се обезбеђује заштита живота и добробити животиња.⁵ Затим, у Правилнику о условима у погледу превозних сред-

³ О значењу термина „добробит“ животиња опширније видети: Вучинић, 2007, стр. 173–181; Пауновић, 2004; Упоредноправни преглед заштите права и добробити животиња, стр. 27–60; Stojanović, 2011, pp. 148–149, и тамо наведене изворе.

⁴ Упоредити, на пример: чл. 23, ст. 2 Закона о добробити животиња и чл. 5 Правилника о програму обуке о добробити животиња приликом њиховог превоза, као и садржини и начину вођења регистра превозника животиња. Такође, видети више преузетих одредаба из оригиналне верзије Европске конвенције о заштити животиња у међународном превозу (нпр. чл. 6–7, чл. 11–12, чл. 18–19, чл. 21, чл. 26, чл. 39, ст. 2) и унетих у Правилник о обрасцу и садржини плана превоза, као и начину превоза животиња којим се обезбеђује заштита живота и добробити животиња.

⁵ Упоредити: чл. 2, тач. 2 Правилника о условима у погледу превозних средстава у којима се превозе животиње са чл. 2, тач. 2 Правилника о обрасцу и садржини

става у којима се превозе животиње појашњено је значење израза „дужи превоз“, да би у Правилнику о садржини овлашћења за превоз животиња, као и о елементима за одређивање дужег и краћег превоза животиња била садржана иста одредба.⁶ Такође, у Правилнику о садржини овлашћења за превоз животиња, као и о елементима за одређивање дужег и краћег превоза животиња налази се појашњење израза „место одредишта“ и „место поласка“, да би иста правила била садржана и у Правилнику о обрасцу и садржини плана превоза, као и начину превоза животиња којима се обезбеђује заштита живота и добробити животиња.⁷

Осим тога, приметна је и очигледна неусаглашеност у појашњењу појединих израза. Тако се термин „превоз“, употребљен у Правилнику о обрасцу и садржини плана превоза, као и начину превоза животиња којим се обезбеђује заштита живота и добробити животиња изједначава са изразом „дужи превоз“ из Правилника о условима у погледу превозних средстава у којима се превозе животиње.⁸

Без обзира на све уочене недостатке у изради ових правилника, оно што је њихов „заштитни знак“ јесте сврха њиховог доношења: спречавање повреда или непотребне патње животиња које се превозе, као и обезбеђивање одговарајућих услова, ради задовољавања њихових потреба. То недвосмислено потврђују следећа решења: обавезно попуњавање обрасца плана превоза који садржи све релевантне податке о планираном путовању животиња (Правилник о обрасцу и садржини плана превоза, као и начину превоза животиња којим се обезбеђује заштита живота и добробити животиња, 2011, чл. 3); забрана превоза новорођених сисара, код којих пупчана врпца није још зарасла, и бременитих женки, код којих је прошло више од 90% гестационог периода или је од порођаја протекло мање од недељу дана (Правилник о обрасцу и садржини плана превоза, као и начину превоза животиња којим се обезбеђује заштита живота и до-

плана превоза, као и начину превоза животиња којим се обезбеђује заштита живота и добробити животиња.

⁶ Упоредити: чл. 2, тач. 4 Правилника о условима у погледу превозних средстава у којима се превозе животиње са чл. 4, ст. 2 Правилника о садржини овлашћења за превоз животиња, као и о елементима за одређивање дужег и краћег превоза животиња.

⁷ Упоредити: чл. 2 Правилника о садржини овлашћења за превоз животиња, као и о елементима за одређивање дужег и краћег превоза животиња са чл. 2, тач. 3 и 4 Правилника о обрасцу и садржини плана превоза, као и начину превоза животиња којима се обезбеђује заштита живота и добробити животиња.

⁸ Упоредити: чл. 2, тач. 6 Правилника о обрасцу и садржини плана превоза, као и начину превоза животиња којим се обезбеђује заштита живота и добробити животиња са чл. 2, тач. 4 Правилника о условима у погледу превозних средстава у којима се превозе животиње. Такође, упоредити ове две одредбе са садржином чл. 5, тач. 40 Закона о добробити животиња.

бробити животиња, 2011, чл. 5, ст. 1, тач. 6 и 7); обезбеђивање свакој животињи, приликом превоза у железничким вагонима или друмским превозним средствима, довољно подне површине и висине која је у складу са њиховом величином и трајањем путовања (Правилник о обрасцу и садржини плана превоза, као и начину превоза животиња којим се обезбеђује заштита живота и добробити животиња, 2011, чл. 8); приликом истовара, животиња се не повлачи за рокове, уши, реп, главу или руно (Правилник о обрасцу и садржини плана превоза, као и начину превоза животиња којим се обезбеђује заштита живота и добробити животиња, 2011, чл. 16, ст. 3); раздвајање животиња, приликом превоза, које се значајно разликују по величини и узрасту, осим мајки са младунцима и животиња које су расле заједно и, самим тим, навикле једна на другу (Правилник о обрасцу и садржини плана превоза, као и начину превоза животиња којим се обезбеђује заштита живота и добробити животиња, 2011, чл. 20, ст. 2, тач. 3 и ст. 3); друмска возила, приликом дужег превоза животиња, морају да имају, поред осталог, вентилациони систем, систем за праћење температуре ваздуха и навигациони систем (Правилник о условима у погледу превозних средстава у којима се превозе животиње, 2010, чл. 13–15).

СТЕПЕН (НЕ)УСАГЛАШЕНОСТИ ДОМАЋИХ ПРОПИСА О ПРЕВОЗУ ЖИВОТИЊА СА ЕВРОПСКИМ ЗАКОНОДАВСТВОМ

Иако Република Србија још није пуноправни члан Европске уније, судећи према садржини Закона о добробити животиња и правилника који се односе на превоз животиња, наша држава се у великој мери приближила европском законодавству о третману животиња током превоза, преузимањем, у потпуности или делимично, великог броја решења европског нормотворца.

Одступања, ипак, постоје. Тако, Уредба, бр. 1/2005/ЕУ дозвољава изузетке од правила да је обавезно присуство пратиоца животиња, током превоза, у два случаја: када се животиње превозе у контејнерима који су довољно обезбеђени, са адекватном вентилацијом, а када је то потребно, садрже довољно хране и воде, у посебним посудама које се не могу преврнути, за путовање које је двоструко дуже од очекиваног, као и када возач обавља послове пратиоца.⁹ Закон о добробити животиња и Правилник о програму обуке о добробити

⁹ Додуше, ова одступања садржана су у чл. 10 оригиналне верзије Европске конвенције о заштити животиња у међународном превозу, па би било основа за тврдњу да таква решења већ постоје на нашем правном простору. Нејасно је, међутим, зашто и ова одредба није преузета и унета у текст неког од правилника који се непосредно односе на превоз животиња, будући да је ову технику српски законодавац, како је већ речено, у више наврата користио.

животиња приликом њиховог превоза, као и садржини и начину вођења регистра превозника животиња искључује могућност да се превоз животиња обавља без присуства пратиоца животиња, задужених за бригу о њима током превоза (Уредба, бр. 1/2005/ЕУ, чл. 6, ст. 6, тач. а и б; Закон о добробити животиња, 2009, чл. 24, ст. 3 и Правилник о програму обуке о добробити животиња приликом њиховог превоза, као и садржини и начину вођења регистра превозника животиња, 2010, чл. 2).

За разлику од европског законодавства, које јасно разграничава услове који морају бити испуњени за издавање овлашћења за обављање превоза (преко 65 км раздаљине) и овлашћења за обављање превоза на дужим путовањима, домаћи прописи не праве такву разлику (Уредба, бр. 1/2005/ЕУ, чл. 10, чл. 11, чл. 23, ст. 2 и Закон о добробити животиња, 2009, чл. 23, ст. 2), иако је сасвим јасно да би, због дужине пута и нарочитог третмана животиња током превоза, који траје преко осам часова, требало то уважити и предвидети услове које прописује Уредба, бр. 1/2005/ЕУ. Поред тога, независно од врсте овлашћења које се издаје за превоз животиња, поменута уредба прописује рок од пет година у коме то овлашћење важи. Домаћи прописи не садрже такво решење, па следи да се овлашћење за превоз животиња издаје на неограничено време.

Судећи према условима које прописује домаћи нормотворац за издавање овлашћења, проистиче да превозник животиња може бити и оно лице које се теже огрешило о прописе којима се штите животиње, у последње три године пре истицања захтева за издавање овлашћења, што европски законодавац изричито забрањује (Уредба, бр. 1/2005/ЕУ, чл. 10, ст. ц).

Уредба, бр. 1/2005/ЕУ предвиђа строге контроле добробити животиња током превоза, од стране ветеринарског инспектора или неког другог лица, овлашћеног за тај посао. Контроле почињу од места утовара, настављају се у било којој фази дужег путовања, на случајном или циљаном узорку животиња, и окончавају се на излазним тачкама и граничним ветеринарским прелазима. Свака контрола, понаособ, обухвата скуп више радњи које имају за циљ: проверу способности животиња за путовање; постојање овлашћења за превоз животиња; постојање одобрења за коришћење превозног средства за дужа путовања; постојање потврде о обучености возача и пратиоца за добробит животиња током превоза; у којој мери је план пута реалан и да ли се путовање одвија у складу са прописима (Уредба, бр. 1/2005/ЕУ, чл. 14–15 и чл. 21–22). Већи степен контроле повлачи за собом и јасније дефинисање одговорности за добробит животиња учесника превоза животиња у свим његовим фазама.¹⁰

¹⁰ Опширније видети:
http://ec.europa.eu/food/animal/welfare/transport/legislation_coming_en.htm

Нарочито је значајна улога ветеринарског инспектора или другог овлашћеног лица да предузима одговарајуће мере, како би се спречило, или на најмању могућу руку свело, кашњење током превоза животиња, осим када је то у циљу добробити животиња или јавне безбедности (Уредба, бр. 1/2005/ЕУ, чл. 22).

Додатну сигурност у примени европског законодавства о превозу животиња пружа и решење да стручњаци за ветерину из Европске уније могу извршити контролу, на лицу места, о стању животиња које се превозе (Уредба, бр. 1/2005/ЕУ, чл. 28).

Домаћи прописи регулишу контроле које спроводе овлашћени ветеринари у месту поласка и месту одредишта пошиљке животиња, али се друге етапе путовање не спомињу (видети: Образац плана превоза животиња, у оквиру Правилника о обрасцу и садржини плана превоза, као и начину превоза животиња којим се обезбеђује заштита живота и добробити животиња, 2011). При томе, ове контроле се, према својој свеобухватности, у знатној мери разликују од онога што прописује европско законодавство. Почетна контрола односи се на процену способности животиња за пут и превозно средство, као и његову техничку исправност, а друга, завршна контрола, има у виду само процену стања пошиљке животиња. Додуше, Закон о добробити животиња говори о дужности органа унутрашњих послова или царинских органа да зауставе превоз животиња, ако се он одвија супротно слову закона и о томе обавесте надлежног инспектора (Закон о добробити животиња, 2009, чл. 27). Логично је да задржавање пошиљке животиња претходно подразумева неку врсту контроле и уочавање одређених аномалија. У којој мери су представници органа унутрашњих послова и царинских органа заиста компетентни и обучени за ове врсте контрола, и да о уоченим недостацима обавесте надлежног инспектора, велико је питање, будући да је за то потребно стручно знање и искуство у погледу добробити животиња.

За разлику од Уредбе, бр. 1/2005/ЕУ, која прописује читаву палету хитних мера које ветеринарски инспектор или друго овлашћено лице може наредити ради заштите добробити животиња током превоза, домаћи прописи о томе ћуте. На територији Европске уније овлашћени ветеринар има право да затражи од превозника: да изврши промену возача или пратиоца животиња; поправку превозног средства, како би се спречило непосредно повређивање животиња; премештање пошиљке животиња, у целини или делимично, у друго превозно средство; враћање животиња у место поласка или омогућавање животињама да наставе пут, у зависности од тога шта је је у најбољем интересу животиња, као и истовар животиња и њихово задржавање у прикладном смештају, док се не реши настали проблем (Уредба, бр. 1/2005/ЕУ, чл. 23).

Када дође до повреде одредаба Уредбе, бр. 1/2005/ЕУ, надлежни ветеринарски инспектор, поред осталог, овлашћен је: да затражи од превозника да отклони постојеће недостатке и да спречи понављање прекршаја; да подвргне превозника даљим прегледима; да повуче овлашћење о обављању превоза животиња или одобрење о употребљивости превозног средства за превоз животиња на дужим путевањима; да затражи од надлежног тела да одузме важност потврди о обучености за добробит животиња возачу или пратиоцу животиња (Уредба, бр. 1/2005/ЕУ, чл. 26, ст. 4).

Колико је Европска унија озбиљно приступила правном уређењу превоза животиња, у прилог говори и правило, садржано у Уредби, бр. 1/2005/ЕУ, које овлашћује надлежно тело једне државе, да привремено забрани превоз животиња, на њеној територији, превознику из друге државе, у случају поновљеног или озбиљног прекршаја (Уредба, бр. 1/2005/ЕУ, чл. 26, ст. 6).

На нашем правном простору, ветеринарски инспектор, када је реч о превозу животиња, овлашћен је: да нареди отклањање неправилности, приликом утовара, претовара, истовара или превоза животиња; да забрани утовар, претовар, превоз и истовар животиња, ако нису испуњени законом предвиђени услови и да нареди одузимање животиња, уколико се није поштовала одлука инспектора о забрани или отклањању недостатака (Закон о добробити животиња, 2009, чл. 79, ст. 1, тач. 1, 20 и 25). Ветеринарски инспектор, код нас, нема овлашћење да издатим одобрењима за превоз животиња одузме важност, али му Закон о добробити животиња даје право да, након провере конкретног стања ствари (Закон о добробити животиња, 2009, чл. 78, ст. 1, тач. 1, 4–6 и 8), од надлежног министарства захтева да донесе одлуку којом се одређени превозник брише из Регистра превозника животиња, уколико више не испуњава услове за превоз животиња (Закон о добробити животиња, 2009, чл. 23, ст. 4 и 5).

За поступање учесника у превозу животиња, које је у супротности са одредбама Закона о добробити животиња, прописане су, чини се, неразумно ниске новчане казне, с обзиром на то да је превоз животиња вид економске активности која доноси профит. Законодавац у Републици Србији прописује новчану казну, за правно лице, уколико учини прекршај, који се директно односи на превоз животиња или њихов смештај током превоза, у износу од 100.000 до 1.000.000 динара (Закон о добробити животиња, 2009, чл. 82, ст. 1, тач. 18–19, 48–49 и 50–54). За предузетника, који је учинио такву врсту прекршаја, забрањена је новчана казна од 50.000 до 500.000 динара, а за физичко лице, новчана казна од 5.000 до 50.000 динара (Закон о добробити животиња, 2009, чл. 84 и 85). Мишљења смо да, приликом одређивања казни за ове врсте прекршаја, треба се држати правила садржаног у Уредби, бр. 1/2005/ЕУ, које одређује да казне

морају бити „делотворне, сразмерне учињеном прекршају и превентивне“ (Уредба, бр. 1/2005/ЕУ, чл. 25, ст. 1). Постојећим решењима домаћег законодавца – релативно благим казнама – то се сигурно не постиже.

*НЕКОЛИКО НАПОМЕНА О ПРАВНОМ УРЕЂЕЊУ
КОНТРОЛНИХ СТАНИЦА, МЕСТА ЗА ОДМОР, УТОВАР,
ПРЕТОВАР И ИСТОВАР ЖИВОТИЊА*

Закон о добробити животиња Републике Србије, у склопу одредаба посвећених превозу животиња, изван простор даје местима за утовар, претовар и истовар животиња, местима за одмор и контролним станицама, прописујући да ова места морају испуњавати услове за добробит животиња у погледу простора за животиње, просторија и опреме, препуштајући надлежном министарству да те услове ближе уреди (Закон о добробити животиња, 2009, чл. 25, ст. 4 и 5).

Поштујући слово закона, надлежно министарство је, како је већ речено, донело Правилник о ближим условима које морају да испуњавају места за утовар, претовар и истовар животиња, места за одмор и контролне станице.¹¹

У овом Правилнику, попут већ побројаних правилника који се директно односе на превоз животиња, поново се срећемо са непотребним понављањем ближег одређења израза „контролна станица“ и „места за одмор“, будући да је за ове термине већ дато појашњење у домаћем Закону о добробити животиња.¹²

Садржину Правилника о ближим условима које морају да испуњавају места за утовар, претовар и истовар животиња, места за одмор и контролне станице иначе, чине решења која су углавном преузета из заједничких стандарда који се односе на контролне станице у Европској унији, садржаних у Уредби, бр. 1255/97/ЕУ¹³, измењених и допуњених Уредбом, бр. 1/2005/ЕУ. При томе, поједи-на од преузетих решења имају за основу оригиналну верзију Уредбе,

¹¹ Тим путем је de facto, иако се у прелазним и завршним одредбама то не спомиње, престала важност Правилника о условима које морају да испуне станице и пристаништа за утовар, претовар и истовар пошиљки животиња, из 1988. године („Службени лист СФРЈ“, бр. 6/1988).

¹² Упоредити: чл. 2 Правилника о ближим условима које морају да испуњавају места за утовар, претовар и истовар животиња, места за одмор и контролне станице са чл. 5, тач. 25 и 28 Закона о добробити животиња.

¹³ Council Regulation (EC) No 1255/97 of 25 June 1997 concerning Community criteria for staging points and amending the route plan referred to in the Annex to Directive 91/628/EEC, OJ L 174 2.7.1997.

бр. 1255/97/ЕУ, а друга, њену измењену и допуњену верзију.¹⁴ Нека од правила, међутим, садржана у Уредби, бр. 1/2005/ЕУ, а којом се допуњује и мења Уредба, 1255/97/ЕУ, и поред свог значаја, нису наша место у домаћем праву. Примера ради: да је надлежни представник власти овлашћен да одобри рад контролне станице за поједине врсте животиња, или само за неке животиње са одређеним здравственим статусом (измењена верзија Уредбе, бр. 1255/97/ЕУ, чл. 3, 1); да контролна станица мора бити лоцирана у области где не постоје, из здравствених разлога, забрана или ограничење у кретању (измењена верзија Уредбе, бр. 1255/97/ЕУ, чл. 3, ст. 1, тач. а); да се инспекцијска контрола рада контролних станица мора обављати најмање два пута у току једне године (измењена верзија Уредбе, бр. 1255/97/ЕУ, чл. 3, ст. 1, тач. д); да контролна станица мора престати са радом ако се доводи у питање здравље или добробит животиња (измењена верзија Уредбе, бр. 1255/97/ЕУ, чл. 3, ст. 4), као и да је овлашћени ветеринар дужан, пре него ли што животиње напусте контролну станицу, да у плану превоза потврди да су животиње способне да наставе пут (измењена верзија Уредбе, бр. 1255/97/ЕУ, чл. 6, ст. 1).

Држећи се свог изворника, овај правилник уређује услове које морају да испуњавају места за утовар, претовар и истовар животиња, као и места за одмор. За настанак и рад контролних станица, прописани су строжи услови (Правилник о ближим условима које морају да испуњавају места за утовар, претовар и истовар животиња, места за одмор и контролне станице, 2010, чл. 3 и 4). Правилник, такође, садржи и одредбе о простору и опреми коју мора да има једна контролна станица, као и одредбе о поступању са животињама, приликом њиховог утовара или истовара (Правилник о ближим условима које морају да испуњавају места за утовар, претовар и истовар животиња, места за одмор и контролне станице, 2010, чл. 7 и 8).

Оно што остаје непознаница јесте чиме се то надлежно министарство руководило када је у овом правилнику изоставило правила о ближим условима које морају да испуне сва она лица која раде у контролним станицама, местима за одмор животиња, њихов утовар, претовар или истовар? Програмом обуке о добробити животиња, да подсетимо, на основу Правилника о програму обуке и добробити животиња приликом њиховог превоза, као и садржини и начину вођења регистра превозника животиња, обухваћени су само возачи друмских превозних средстава који обављају превоз животиња и пратиоци животиња (Правилник о програму обуке добробити живо-

¹⁴ Упоредити, на пример: чл. 3, ст. 1 овог Правилника са Анексом (под А) Уредбе, бр. 1255/97/ЕУ и његовом измењеном верзијом.

тиња приликом њиховог превоза, као и садржини и начину вођења регистра превозника животиња, 2010, чл. 2). Очигледно је да је надлежно министарство пропустило да уреди и овај сегмент у директној вези са добробити животиња које се превозе, иако Уредба, бр. 1255/97/ЕУ, по угледу на коју је и настао овај правилник садржи правило које се односи на: способност, знање, професионалне компетенције и обуку или практично искуство људи које води бригу о животињама у контролним станицама (Уредба, бр. 1255/97/ЕУ, чл. 5, тач. ф).

Када је реч о поступању са животињама приликом утовара, претовара или истовара, један део правила, посвећен овом питању, налази се у Правилнику о ближим условима које морају да испуњавају места за утовар, претовар и истовар животиња, места за одмор и контролне станице (Правилник о ближим условима које морају да испуњавају места за утовар, претовар и истовар животиња, места за одмор и контролне станице, 2010, чл. 8 и 9), а други део правила, којим се уређује ова проблематика, нашао је место у Правилнику о обрасцу и садржини плана превоза, као и начину превоза животиња којим се обезбеђује заштита живота и добробити животиња (Правилник о обрасцу и садржини плана превоза, као и начину превоза животиња којим се обезбеђује заштита живота и добробити животиња, 2011, чл. 16–18). Постојање више правних аката, са истом правном снагом, којима се парцијално уређује исти сегмент посебне заштите добробити животиња може представљати отежавајућу околност за њихову примену у пракси. С друге стране, дискутабилно је који ће акт имати првенство у примени, ако се исто питање различито нормира. На пример, Правилник о ближим условима које морају да испуњавају места за утовар, претовар и истовар животиња, места за одмор и контролне станице прописује да се електрични гонич на мишићима задњег дела тела животиња, које одбијају да се помакну, може користити у трајању од највише једне секунде, са довољним временским размаком (Правилник о ближим условима које морају да испуњавају места за утовар, претовар и истовар животиња, места за одмор и контролне станице, 2010, чл. 9, ст. 2), а Правилник о обрасцу и садржини плана превоза, као и начину превоза животиња којима се обезбеђује заштита живота и добробити животиња прописује рок од највише две секунде (Правилник о обрасцу и садржини плана превоза, као и начину превоза животиња којима се обезбеђује заштита живота и добробити животиња, 2011, чл. 16, ст. 9).¹⁵

¹⁵ Иначе, рок од две секунде, за употребу електричног гонича, предвиђа и Уредба, бр. 1255/97/ЕУ. Видети: Анекс ове Уредбе, под ц 3.

ПРЕВОЗ ЖИВОТИЊА У ПРАКСИ

Сваке године, велики број живих животиња превози се на раздаљинама од неколико стотина или хиљада километара, ради даљег това, клања или у друге сврхе.¹⁶

Разлике у цени хране за животиње, као и ограничен број клањаци или њихових капацитета у појединим државама су одлучујући фактори који утичу на фреквенцију транспорта животиња (Report from the Commission to the European Parliament and the Council on the impact of Council Regulation, [EC] No 1/2005 on the protection of animals during transport, COM, 2011, p. 4).

Извештај Комисије Европског парламента и Савета о утицају Уредбе, бр. 1/2005/ЕУ на заштиту животиња током превоза показује да примена важеће регулативе води ка побољшању добробити животиња током транспорта. Међутим, услед непримењивања или лоше примене појединих решења, стварност је далеко од задовољавајуће. Томе у прилог сведоче следећи показатељи: прописи, посвећени превозу животиња, не прате најновија научна сазнања о добробити животиња током транспорта (Report from the Commission to the European Parliament and the Council on the impact of Council Regulation, [EC] No 1/2005 on the protection of animals during transport, COM, 2011, p. 9);¹⁷ степен примене европског законодавства који се односи на транспорт животиња различит је међу чланицама Европске уније (Report from the Commission to the European Parliament and the Council on the impact of Council Regulation, [EC] No 1/2005 on the protection of animals during transport, COM, 2011, p. 10); значајне су разлике у тумачењу појединих одредаба Уредбе, бр. 1/2005/ЕУ, од стране држава чланица Европске уније (Report from the Commission to the European Parliament and the Council on the impact of Council Regulation, [EC] No 1/2005 on the protection of animals during transport, COM, 2011, p. 11), као и недостатак ефика-

¹⁶ Према подацима из Извештаја Комисије Европског парламента и Савета који се односи на утицај Уредбе, бр. 1/2005/ЕУ на заштиту животиња током превоза (Report from the Commission to the European Parliament and the Council on the impact of Council Regulation, [EC] No 1/2005 on the protection of animals during transport, COM, 2011, 700 final) може се видети да је само у 2009. години између чланица Европске уније и других држава остварен превоз од 37 милиона живих говеда, свиња, оваца, коза и коња, као и 1 билион живине. Подаци преузети из наведеног извештаја, стр. 4, са сајта: <http://ec.europa.eu/food/animal/animal/welfare/transport/d...>

¹⁷ Научно мишљење Одбора Европске управе за безбедност хране, које се тиче добробити животиња током превоза (Scientific Opinion Concerning the Welfare Animals during Transport, EFSA Journal 2001; 9 [1]: 1966 [125 p.]), видети на сајту: <http://www.efsa.europa.eu/en/efsajournal/pub/1966.htm>. Такође видети: Parrott, Lloyd, & Brown, 1999, pp. 27–34; Parrott, Hall, & Lloyd, 1998, pp. 257–267.

сније и бројније инспекције која би контролисала примену прописа о превозу животиња (Report from the Commission to the European Parliament and the Council on the impact of Council Regulation, [EC] No 1/2005 on the protection of animals during transport, COM, 2011, p. 14).

Извештај Комисије Европског парламента и Савета о утицају Уредбе, бр. 1/2005/ЕУ на заштиту животиња током превоза, али и вишегодишња истраживања представника невладиних организација за заштиту добробити животиња (нпр. Animal Angels,¹⁸ Compassion in World Farming,¹⁹ Eurogroup for Animals²⁰) потврђује стање ствари на терену. Животиње се превозе, врло често, дуже од максимално дозвољеног времена. Прекобројне су, у скученом простору, без довољно воде, хране и одмора. Готово редовно, трпе енормно високе температуре, без адекватне вентилације и ветеринарске помоћи у случају повреде. Због дехидрације, исцрпљености и страха имуни систем им слаби, те су подложне у већој мери болестима, у односу на оне животиње које се не превозе. Превозници такво стање животиња покушавају да „промене“, уношењем нетачних података у план превоза, нарочито о местима заустављања и одмора животиња, а уочено је и потврђивање, од стране овлашћених лица, крајње нереалних планова превоза животиња (Report from the Commission to the European Parliament and the Council on the impact of Council Regulation, [EC] No 1/2005 on the protection of animals during transport, COM, 2011, p. 11).

Многобројни фото и филмски записи, снимљени од стране представника невладиних организација за заштиту животиња, на територији Европске уније, такође, потврђују, и поред постојања строгих прописа, у великом броју случајева, поражавајуће нехуман однос према животињама које се превозе: бацање животиња са истоварних рампи, које, по правилу, за последицу има ломљење екстремитета, набијање прстију у очи животињама, ломљење њихових репова, редовна и дуготрајна примена штапова за изазивање електрошокова, ударање оштрим предметима и слично).²¹

Идеја да је превоз животиња, који траје дуже од осам часова, због клања или даљег това, неприхватљив, неекономичан и нехуман бизнис стиче све више присталица широм света, и да би требало да

¹⁸ Подаци преузети са сајта: <http://www.animal-angels.com/animals/animal-transport.html>

¹⁹ Подаци преузети са сајта: http://www.ciwf.org.uk/includes/documents/cm-docs/2008/t/transport_in_europe_report-2008pdf

²⁰ Подаци преузети са сајта: http://www.eurogroupforanimals.org/files/publications/downloads/Animals_inEurope_-_issue_n%C2%BO22_-_find.pdf

²¹ Видети, нарочито, сајтове: <http://www.vgt.at>; <http://www.tier-wege.at> и <http://www.prijatelj-zivotinja.hr>

буде забрањен и замењен само превозом меса животиња. (Видети: <http://www.acompassionateworld.org/2011/06/europe%E2%80%99s-live-export-trade/>). У прилог добробити животиња које се превозе иде и онлајн петиција милион људи у Европи којом се тражи од надлежних тела у Европској унији да се хитно ограничи путовање живих животиња на осам сати²² (Подаци преузети са сајта: <http://www.bbc.co.uk/news/world-europe-16494893>).

Европска комисија разматра широк спектар неправних акција да суштински побољша добробит животиња током транспорта. Осим тога, у Стратегији о добробити животиња Европске уније, за период 2012–2015, дат је правни оквир добробити животиња и предлози у погледу нових инструмената за побољшање примене прописа који се односе на превоз животиња (Подаци преузети са сајта: <http://ec.europa.eu/food/animal/welfare/transport/initiatives-en.htm>).

ЗАКЉУЧНА РАЗМАТРАЊА

Сасвим је сигурно да читав пакет прописа, посвећених превозу животиња, потврђује решеност Републике Србије да детаљно, свеобухватно и у складу са савременим европским правним трендовима регулише ову проблематику. Ипак, велики број правилника, који се односе на превоз животиња, као и вишеструко понављање појединих одредаба у различитим подзаконским актима, отежава примену истих у пракси и указује на неопходност израде јединственог акта који би се тицао превоза животиња, како је то, рецимо, учинила Република Хрватска Правилником о заштити животиња тијеклом пријевоза и с пријевозом повезаних поступака.

Евидентно је да се домаћа регулатива о превозу животиња у појединим сегментима разликује од европског законодавства и да је потребно предузети одговарајуће мере у правцу усаглашавања. Почетни корак мора бити учињен ратификацијом измењене и допуњене верзије Европске конвенције о заштити животиња у међународном превозу.

Будући да животиње нису обична роба, већ, попут људи, осећајна бића која пате, страхују и реагују на бол, потребно је: путем медија и едукативних програма, утицати на свест људи о добробити животиња које се превозе; побољшати и појачати инспекцијску кон-

²² Лисабонски уговор предвиђа да Европска комисија мора узети у разматрање предлог измена и допуна неког прописа, ако најмање милион људи потпише такву петицију. Видети: чл. 8б, ст. 4 The Treaty of Lisabon, OJ C 306, 17.12.2007. Савет Европске уније донео је пропис (65/10+5769/11 ADD1) којим уређује процедуру и услове за примену „грађанске иницијативе“. (Опширније видети на сајту: http://consilium.europa.eu/uedoc/cms_data/docs/pressdata/EN/genaff/119272.pdf, од 22.08.2012. године).

тролу у свим фазама превоза животиња на територији Републике Србије; поштрити казне за поступање, противно Закону о добробити животиња и пратећих прописа који се односе на превоз животиња; повећати ниво сарадње између државног сектора, задуженог за превоз животиња, са невладиним организацијама за заштиту животиња; свести на најмању могућу меру²³ или забранити „живи“ увоз животиња, ради това или клања; укинути субвенције за извоз или увоз животиња и субвенционисање месне индустрије.

ЛИТЕРАТУРА

- Вучинић, М. (2007). Основни принципи заштите добробити огледних животиња. *Ветеринарски гласник*, 3–4, 173–181.
- European Commission. Report from the Commission to the European Parliament and the Council on the impact of Council Regulation, (EC) No 1/2005 on the protection of animals during transport. COM (2011) 700 final.
- European Food Safety Authority (EFSA). (2011) Scientific Opinion Concerning the Welfare Animals during Transport, *EFSA Journal*, 9 [1]: 1966, 125.
- Parrott, R. F., Lioyd, D. M. and Brown, D. (1999). Transport stress and exercise hyperthermia recorded in sheep by radiotelemetry. *Animal Welfare*, 8, 27–34.
- Parrott, R. F., Hall, S. J. G. and Lioyd, D. M. (1998). Heart rate and stress hormone responses of sheep to road transport following two different loading procedures. *Animal Welfare*, 7, p. 257–267.
- Пауновић, М. (2004). *Права животиња, Савремени међународни стандарди*. Београд: Правни факултет Универзитета у Београду, стр. 139–141.
- Пауновић, М. (2004). Упоредноправни преглед заштите права и добробити животиња. *Страни правни живот*, 1, 27–60.
- Пауновић, М. (2003). Међународно-правна заштита животиња, *Прилози пројекта „Институције правне државе у условима транзиције, Право, привреда и процеси интеграције“*, Београд, стр. 219.
- Stojanović, N. (2011). Legal protection of abandoned animals under the Animal Welfare Act. *Facta Universitatis, Series: Law and Politics*, 9, (2), 148–149.

ПРАВНИ ПРОПИСИ

- European Convention for the Protection of Animals during International Transport, Council of Europe – ETS. No 193.
- Закон о ветеринарству, Службени гласник РС, бр. 91 (2005) и 30 (2010).
- Закон о потврђивању Европске конвенције о заштити животиња у међународном превозу и Протокола као додаток Конвенције о заштити животиња у међународном превозу, Службени лист СРЈ – Међународни уговори, бр. 1 (1992).
- Закон о добробити животиња, Службени гласник РС, бр. 41 (2009).
- Council Directive 77/489/EEC of 18 July 1977 on the rules on the protection of animals during international transport, OJ L 200, 8.8.1977.

²³ Такво решење садржано је у Universal Declaration for the Welfare of Animals, чл. 5, ст. д, Focus on Legislation, vol. 3, No 1/2001.

- Council Regulation (EC) No 1255/97 od 25 June 1997 concerning Community criteria for staging points and amending the route plan referred to in the Annex to Directive 91/628/EEC, OJ L 174 2.7.1997.
- Council Regulation (EC) No 1/2005 of 22 December 2004 on the protection of animals during transport and related operations and amending Directives 64/432/EEC and 93/119/EC and Regulation (EC) No 1255/97, OJ L 3, 5.1.2005.
- Правилник о ближим условима које морају да испуњавају места за утовар, претовар, и истовар животиња, места за одмор и контролне станице, Службени гласник РС, бр. 92 (2010).
- Правилник о заштити животиња тијekom пријевоза и с пријевозом повезаних поступака, Народне новине, бр. 135 (2006).
- Правилник о обрасцу и садржини плана превоза, као и начину превоза животиња којим се обезбеђује заштита живота и добробити животиња, Службени гласник РС, бр. 48 (2011).
- Правилник о програму обуке о добробити животиња приликом њиховог превоза, као и садржини и начину вођења регистра превозника животиња, Службени гласник РС, бр. 73 (2010).
- Правилник о садржини овлашћења за превоз животиња, као и о елементима за одређивање дужег и краћег превоза животиња, Службени гласник РС, бр. 28 (2011).
- Правилник о условима које морају да испуне станице и пристаништа за утовар, претовар и истовар пошилики животиња, Службени лист СФРЈ, бр. 6 (1988).
- Правилник о условима у погледу превозних средстава у којима се превозе животиње, Службени гласник РС, бр. 14 (2010).
- The Treaty of Lisabon, OJ C 306, 17.12.2007.
- Universal Declaration for the Welfare of Animals, Focus on Legislation, vol. 3, No 1 (2001).

ИНТЕРНЕТ СТРАНИЦЕ

- http://ec.europa.eu/food/animal/welfare/transport/legislation_coming_en.htm, од 20.7.2012. године.
- <http://ec.europa.eu/food/animal/welfare/transport/d...>, од 2.8.2012. године.
- <http://www.efsa.europa.eu/en/efsajournal/pub/1966.htm>, 22.7.2012. године.
- <http://www.animal-angels.com/animals/animal-transport.html>, од 27.7.2012. године.
- http://www.ciwf.org.uk/includes/documents/cmdocs/2008/t/transport_in_europe_report-2008pdf, од 27.7.2012. године.
- http://www.eurogroupforanimals.org/files/publications/downloads/Animals_inEurope_-_issue_n%C2%BO22_-_find.pdf, од 27.07.2012. године.
- <http://www.vgt.at>, од 25.07.2012. године.
- <http://www.tier-wege.at>, од 25.07.2012. године.
- <http://www.prijateljji-zivotinja.hr>, од 25.07.2012. године.
- <http://www.acompassionateworld.org/2011/06/europe%E2%80%99s-live-export-trade/>, од 04.08.2012. године.
- http://consilium.europa.eu/uedoc/cms_data/docs/pressdata/EN/genaff/119272.pdf, од 22.08.2012. године.
- <http://www.bbc.co.uk/news/world-europe-16494893>, од 19.07.2012. године.
- <http://ec.europa.eu/food/animal/welfare/transport/initiativesen.htm>, од 19.07.2012. године.

Nataša Stojanović , University of Niš, Faculty of Law, Niš

THE LEGAL PROTECTION OF ANIMALS DURING TRANSPORT IN EUROPE

Summary

The Animal Welfare Act of the Republic of Serbia and the accompanying statutory acts provide a comprehensive regulation of animal transport which fully complies with the contemporary European legislative trends in this area. Yet, the huge number of rulebooks on animal transport and multiple repetitions of certain provisions in different statutory acts aggravate the application of these provisions in practice and warrant the drafting of a single consolidated act concerning animal transport, such as the Rules on Animal Protection During Transport and Transport-related Proceedings enacted in the Republic of Croatia. In some aspects, the national regulation on animal transport differs from the respective European legislation, and it is evident that certain measures have to be taken in terms of its harmonization with the EU regulations. Given the fact that animals are not common goods but sentient creatures who are as susceptible to fear, pain, and suffering as human beings, it is necessary: to take a range of diverse measures in order to raise public awareness of the welfare of transported animals by means of media and educational programs; to improve and reinforce the inspection control in all phases of animal transport in the Republic of Serbia; to enact stricter penalties for acting in contravention of the Animal Welfare Act and the accompanying statutory acts on animal transport; to improve cooperation between the public sector in charge of animal transport and the non-governmental organizations involved in animal protection; to ban or reduce to an absolute minimum the import of “live” animals for fattening or slaughter; and to abolish the subsidies on the import or export of animals as well as the meat industry subsidies.